

ORJİNAL MAKALE / ORIGINAL ARTICLE

Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi / BAUN Sağ Bil Derg
Balıkesir Health Sciences Journal / BAUN Health Sci J
ISSN: 2146-9601- e ISSN: 2147-2238
Doi: <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.1179209>

Hastanede Çalışan Sağlık Çalışanlarının İş Güvenliği Düzeyi: Eğitim Araştırma Hastanesi Örneği

Cevriye YÜKSEL KAÇAN¹, Aysel ÖZDEMİR¹, Levent ÖZDEMİR²

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı
² Bursa Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi Dahili Tıp Bilimleri Bölümü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Geliş Tarihi / Received: 23.09.2022, Kabul Tarihi / Accepted: 21.05.2023

ÖZ

Amaç: Bir eğitim araştırma hastanesinde çalışan sağlık çalışanlarının iş güvenliği düzeyini incelemektir. **Gereç ve Yöntem:** Tanımlayıcı türdeki bu araştırmanın evrenini hastanede doktor, hemşire ve ebe olarak görev yapan sağlık çalışanları oluşturmuştur (N=2114). Çalışma 425 sağlık çalışanı ile tamamlanmıştır (n=425). Veriler online olarak toplanmıştır. **Bulgular:** Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının %32.2'si en az bir kez iş kazası geçirmiş, %50.6'sı iş kazasına neden olan en temel faktörün, iş yetiştirmek için acele etmek olduğunu ifade etmiştir. İş Güvenliği Ölçeği toplam puan ortalamasının hemşire, ebe ve hekimlerde sırasıyla 2.56±1.07 (düşük), 2.87±0.98 ve 2.21±1.17 olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p=0.012). Ölçek alt boyutları ile yapılan istatistiksel değerlendirmede; "Kazalar ve Zehirlenmeler", "Malzeme, Araç ve Gereç Denet", "Koruyucu Önlemler ve Kurallar", "Fiziksel Ortam Uygunluğu" alt boyut puan ortalamalarının hekimlerde daha düşük olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0.01). İş Güvenliği Ölçeği toplam puan ortalaması ile çalışanların iş güvenliğine ilişkin uygulamalardan memnuniyet durumları arasında yapılan istatistiksel değerlendirmede, iş güvenliği uygulamalarından memnun olmayan sağlık çalışanları kurumdaki iş güvenliği düzeyini daha düşük değerlendirmişlerdir (p=0.000). **Sonuç:** Çalışmamız sonuçlarına göre ilgili hastanede iş güvenliğinin yeterli düzeyde olmadığı ve çalışanların, iş güvenliğine ilişkin uygulamaların büyük çoğunluğundan memnun olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İş Güvenliği, Hemşire, Hekim, Ebe, Hastane.

Occupational Safety Level of Health Workers in Hospital: Education Research Hospital Example

ABSTRACT

Objective: The aim of the study is to examine the occupational safety level of health personnel working in an educational research hospital. **Materials and Methods:** The universe of this descriptive type of research was created by health workers working as doctors, nurses, and midwives in the hospital where the study was carried out (N=2114). The study was completed with 425 health workers (n=425). Data were collected online. **Results:** 32.2% of the health workers who participated in the research had at least one work accident, 50.6% stated that the most basic factor causing work accidents is haste to complete a job. The average score of the Occupational Safety Scale was 2.56±1.07, 2.87±0.98 and 2.21±1.17 respectively in nurses, midwives and physicians, and the difference was statistically significant (p=0.012). In statistical evaluation with scale subdivisions, "Accidents and Poisonings", "Material, Tools and Equipment Inspection", "Preventive Measures and Rules", "Physical Environment Suitability" subdivision averages were found to be lower in physicians and the difference was statistically significant (p<0.01). Occupational Safety Scale total score average and the satisfaction of the employees with the practices related to work safety were evaluated and the health workers who were not satisfied with the work safety practices stated that the level of work safety in the institution was lower (p=0.000). **Conclusion:** According to the results of our study, employees; state that the occupational safety in the relevant hospital is not at a sufficient level and they are not satisfied with most of the practices.

Keywords: Occupational Safety, Nurse, Physician, Midwife, Hospital.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Cevriye Yüksel Kaçan, Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı. Bursa/Türkiye.

E-mail: cevriyekacan@uludag.edu.tr

Bu makaleye atıf yapmak için / Cite this article: Yüksel Kaçan, C., Özdemir, A. & Özdemir, L. (2023). Hastanede çalışan sağlık çalışanlarının iş güvenliği düzeyi: eğitim araştırma hastanesi örneği. *BAUN Health Sci J*, 12(3), 579-585.

<https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.1179209>

BAUN Health Sci OPEN ACCESS <https://dergipark.org.tr/tr/pub/balikesirsbd>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

GİRİŞ

İş güvenliği, bir işin yapılması ve yürütülmesi sırasında oluşabilecek tehlikelerden korunmak ve sağlıklı bir çalışma ortamı oluşturmak amacıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalardır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012). Çalışma ortamında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yapılan çalışmalar, çalışan sağlığını korumayı, sürdürmeyi ve geliştirmeyi sağlarken aynı zamanda çalışanın, gününün uzun bir bölümünü geçirdiği çalışma ortamında güvenli bir hizmet vermesini de sağlamaktadır (Yeşiltaş ve Gül, 2021).

Sağlık çalışanları çalıştıkları ortamda biyopsikososyal ve kimyasal pek çok risk ile karşı karşıya kalmaktadır (Bayer ve Günal, 2018). Özellikle hastaneler, İş Sağlığı ve Güvenliği 'ne İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'ne göre "Çok tehlikeli işyeri" sınıfında değerlendirilmekte (İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, 2012) ve içinde pek çok riski barındırmaktadır. Bu riskler arasında; kesici-delici alet yaralanmaları, kan/vücut sıvıları ile kontaminasyon ve şiddet ilk sıralarda yer almaktadır (Solmaz ve Solmaz, 2017; Yavuz ve Gür, 2021). Diğer taraftan sağlıklı ortam ve araç-gerecin yetersiz olduğu olumsuz durumlardan kaynaklanan riskler de bulunmaktadır. Örneğin, hastanelerin mimari yapısının uygunsuzluğu, kaygan zemin, ergonomik olmayan çalışma ortamı, aydınlatma yetersizliği, gürültü, ısıtma ve havalandırmanın yetersizliği vb. çalışma ortamı koşulları da sağlık çalışanları açısından risk oluşturabilmektedir (Terzi ve ark. 2019). Bu nedenle Uluslararası Ortak Komisyonu'nun hastaneler için akreditasyon standartlarında (Joint Commission International=JCI) (Joint Commission International, 2017) ve T.C. Sağlık Bakanlığı'nın yayınladığı hizmet kalite standartlarında (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020) hastanelerde hasta güvenliğinin yanı sıra çalışan güvenliğinin sağlanmasına yönelik faaliyetlere ilişkin kriterlere de yer verilmiştir. Dolayısıyla çalışanların iş güvenliğinin sağlanması, yöneticilerin gerekli tüm koruyucu önleyici tedbirleri alması ve çalışanların bunları uygulaması çok önemlidir (Gürer, 2018). Çünkü sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmanın; çalışanın yaşamdan beklenen süresini uzatmak, işten kaynaklı önlenebilir sağlık sorunlarını saptamak, mevcut hastalıkların yükünü azaltmak, çalışanın verimliliğini artırmak, çalışanın işe devamlılığını sürdürmek ve kayıp iş gününü azaltmak gibi pek çok olumlu çıktısı vardır (Öztürk ve ark. 2012). Bunun yanında, sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak sadece çalışan sağlığını korumak ve sürdürmek ile sınırlı olmayıp, aynı zamanda iş kazalarının ve meslek hastalıklarının getireceği maddi-manevi yükün önüne geçmeyi sağlayan, işveren ve devlet açısından da önemli bir ekonomik kalkınma parametresidir (Bayer ve Günal, 2018; Solmaz ve Solmaz, 2017; Yeşiltaş ve Gül, 2021). Çünkü iş ile ilgili güvensiz tüm etkenlerin ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilediği, ulusal kalkınmayı engellediği ve ulusal refahı azalttığı bilinmektedir (Sevinç ve ark. 2016).

Hastanelerde sağlık çalışanlarının iş güvenliğini incelemeye yönelik yapılan çalışmaların; iş sağlığı

güvenliğinin sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesi, problemlerin saptanması, iyileştirilmesi ve konuyla ilgili farkındalık yaratması nedeniyle değerli olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde konuyla ilgili çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu çalışma, bir eğitim araştırma hastanesinde sağlık çalışanlarının iş güvenliği düzeyini incelemek ve literatüre katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma soruları

- Sağlık çalışanlarına göre kurumda iş güvenliği düzeyi nedir?
- Sağlık çalışanlarının iş güvenliğine ilişkin memnuniyet durumları nedir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın tipi

Tanımlayıcı türdedir.

Araştırmanın yeri ve zamanı

Araştırma 1 Ekim 2021-31 Aralık 2021 tarihleri arasında Türkiye'de bir ilin Eğitim-Araştırma hastanesinde yürütülmüştür.

Araştırmanın evreni/ örnekleme

Araştırmanın evrenini 1 Ekim 2021-31 Aralık 2021 tarihleri arasında çalışmanın yürütüldüğü hastanede çalışan 741 doktor, 1145 hemşire ve 228 ebe oluşturmuştur (N=2114). Çalışmanın örnekleme ise %95 güç ve %5 anlamlılık düzeyinde evreni bilinen örnekleme yöntemi ile (Erdoğan et al., 2020), 326 sağlık çalışanı olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların örnekleme alınma yöntemi 'gelişigüzel örnekleme' olup örnekleme seçim ölçütleri anket sorularını cevaplamada gönüllü olması ve çalışmaya katılmayı kabul etmesi olarak belirlenmiştir. Ayrıca çalışmaya katılacak olan çalışanların kurumda en az 1 yıldır çalışıyor olması, kurumdaki iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin gözlemlerini yapabildiği açısından kriter olarak konulmuştur. Bu doğrultuda araştırma 425 sağlık çalışanı ile tamamlanmıştır (n=425).

Veri toplama

Veriler online olarak Google Formlar aracılığı ile toplanmıştır. Hastaneden gerekli idari izinler alındıktan sonra, hastane personel bürosu ile görüşülerek formun online linkinin hastanede çalışan doktor, hemşire ve ebelerin maillerine iletilmesi sağlanmıştır. Mail akışının sağlanmadığı durumlarda, sorumlu hekim ve hemşirelerle görüşülerek WhatsApp aracılığı ile linkin çalışanlara ulaştırılması sağlanmıştır.

Veri toplama araçları

Online veri toplama formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde gönüllü oluru onayı bulunmaktadır. İkinci bölümde "Kişisel Bilgi Formu" bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise "Hastanede Çalışan Sağlık Personeli İçin İş Güvenliği Ölçeği" bulunmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulan formda; yaş, cinsiyet, medeni durum gibi demografik bilgileri içeren sorular ile; meslek, çalışılan bölüm, vardiya usulü çalışma durumu, birimde çalışma süresi, kurumda çalışma süresi, iş kazası geçirme durumu ve iş güvenliği uygulamalarına yönelik memnuniyet durumları gibi mesleki ve iş güvenliğine

yönelik toplam 34 soru bulunmaktadır (Bayer ve Günal, 2018; Bilgin et al., 2019; Yeşiltaş ve Gül, 2021).

Hastanede Çalışan Sağlık Personeli İçin İş Güvenliği Ölçeği: Öztürk ve Babacan (Öztürk ve Babacan, 2012) tarafından geliştirilen 6'lı Likert tipindeki ölçek, toplam 45 maddeden ve yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri "Tamamen katılıyorum=6" ile "Kesinlikle katılıyorum=6" ile "Kesinlikle katılmıyorum=1" arasında değerlendirilmektedir. Ölçekten 45-270 arasında puan alınabilmektedir. Ölçekten ve alt boyutlardan alınan puan ölçek madde sayısına bölünerek hesaplanmaktadır ve puan aralığı 1-6 arasındadır. Puanın 1'e yakın olması ilgili kurumda çalışan sağlık personeline yönelik iş güvenliğinin sağlanmadığına; 6'ya yakın olması ise iş güvenliğinin sağlandığına işaret etmektedir. 3.50 puan nötr noktadır. Ölçeğin alt boyutları; F1: mesleki hastalıklar ve şikayetler, F2: Sağlık Taraması ve Kayıt Sistemi, F3: Kazalar ve Zehirlenmeler, F4: Yönelimsel Destek ve Yaklaşımlar, F5: Malzeme, Araç ve Gereç Denet, F6: Korumacı Önlemler ve Kurallar, F7: Fiziksel Ortam Uygunluğu' dur (Öztürk ve Babacan, 2012). Ölçeğin toplam Cronbach Alpha değeri 0.96'dır (Ölçek alt boyut Cronbach Alpha değerleri; F1: 0.93, F2: 0.90, F3: 0.90, F4: 0.87, F5: 0.84, F6: 0.85, F7: 0.82). Bu çalışmada da ölçeğin toplam Cronbach Alpha değeri 0.96 olarak bulunmuştur (Ölçeğin bu çalışmadaki alt boyut Cronbach Alpha değerleri; F1: 0.94, F2: 0.92, F3: 0.88, F4: 0.84, F5: 0.82, F6: 0.86, F7: 0.79).

İstatistiksel analiz

Verinin istatistiksel analizi SPSS 23.0 (IBM Corp. Released 2015. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 23.0. Armonk, NY: IBM Corp.) istatistik paket programında yapılmıştır. Çalışmadaki verilerin sayı, yüzde gibi tanımlayıcı istatistikleri ve frekans dağılımları elde edilmiştir. Verinin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov Smirnov testi ile

incelenmiştir. Kolmogorov Smirnov testlerinde $p>.05$ değeri elde edilmişse dağılımın normal olduğu kabul edilmektedir (Erdoğan et al., 2020). Çalışmada, normal dağıldığı belirlenen verilerin analizinde Independent-Samples t-test ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) (post hoc: Bonferroni test) kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $\alpha=0.05$ olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın etik yönü

Çalışmanın yapılabilmesi için araştırmanın yürütüldüğü üniversitenin Sağlık Bilimleri Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 31 Mart 2021 tarihli ve 2021-03/09 sayılı etik kurul izni ve çalışmanın yapılacağı ilin İl Sağlık Müdürlüğü'nden 29 Eylül 2021 tarihli ve E.1356 sayılı çalışma izni alınmıştır. Araştırmada Helsinki deklarasyonuna uygun hareket edilmiştir. Online veri toplama formunun ilk bölümünde katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş, araştırmanın amacı açıklanmış ve onam butonu konulmuştur.

BULGULAR

Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının yaş ortalaması 33.09 ± 8.52 , toplam çalışma yılı ortalaması 10.59 ± 9.03 , kurumda çalışma yılı ortalaması 6.60 ± 5.96 'dır. Sağlık çalışanlarının %77.4'ü hemşire, %77.4'ü kadın, %56.2'si evlidir. Çalışma özelliklerine bakıldığında, %26.8'i serviste çalışmakta, %69.6'sı vardiya usulü çalışmakta, %70.6'sı kurumdaki iş güvenliği komitesinin varlığından haberdar, %80'i iş güvenliğine ilişkin denetim-kontrolün yapıldığını ifade etmiş ve %47.3'ü hasta ve çalışan güvenliğine ilişkin tebliği okumuştur. Sağlık çalışanlarının %32.2'si en az bir kez iş kazası geçirmiş ve %50.6'sı iş kazasına, "iş yetiştirmek için acele etmenin" neden olduğunu ifade etmiştir. Sağlık çalışanlarının demografik ve mesleki özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Sağlık çalışanlarının demografik ve mesleki özelliklerinin dağılımı (n=425).

Değişkenler		
Yaş (X±SS)	33.09±8.52	
Toplam çalışma yılı (X±SS)	10.59±9.03	
Kurumda çalışma yılı (X±SS)	6.60±5.96	
	n	%
Meslek		
Hemşire	329	77.4
Ebe	42	9.9
Hekim	54	12.7
Cinsiyet		
Kadın	329	77.4
Erkek	96	22.6
Medeni durum		
Evli	239	56.2
Bekar	186	43.8

Tablo 1 (devam). Sağlık çalışanlarının demografik ve mesleki özelliklerinin dağılımı (n=425).

	n	%
Çalışılan birim		
Servis	114	26.8
Yoğun bakım	134	31.5
Acil	36	8.5
Ameliyathane	46	10.8
Yönetim/İdari	18	4.2
Poliklinik	58	13.6
Doğumhane	19	4.5
Vardiya usulü çalışma durumu		
Evet	296	69.6
Hayır	129	30.4
Kurumdaki iş güvenliği komitesini bilme durumu		
Evet	300	70.6
Hayır	13	3.1
Fikrim yok	112	26.4
Hasta ve çalışan güvenliğine ilişkin tebliği okuma durumu		
Evet	201	47.3
Haberim olmadığı için okumadım	183	43.1
Haberim vardı ama okumadım	41	9.6
Kurumda iş güvenliği denetim-kontrol yapılma durumu		
Evet	340	80.0
Hayır	35	8.2
Fikrim yok	50	11.8
En az bir kez iş kazası geçirme durumu		
Evet	137	32.2
Hayır	288	67.8

X=Ortalama, SS=Standart Sapma.

Çalışmamızda İş Güvenliği Ölçeği toplam puan ortalamasının hemşire, ebe ve hekimlerde sırasıyla 2.56±1.07, 2.87±0.98 ve 2.21±1.17 olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p=0.012). Hekimler, kurumdaki iş güvenliği düzeyini diğer meslek guruplarına kıyasla daha düşük değerlendirmişlerdir. Ölçek alt boyutları ile yapılan istatistiksel değerlendirmede; F3 (Kazalar ve

Zehirlenmeler) (p=0.001), F5 (Malzeme, Araç ve Gereç Denet) (p= 0.002), F6 (Koruyucu Önlemler ve Kurallar) (p=0.008) ve F7 (Fiziksel Ortam Uygunluğu) (p=0.000) alt boyut puan ortalamalarının hekimlerde daha düşük olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Sağlık Çalışanlarının İş Güvenliği Ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Sağlık çalışanlarının iş güvenliği ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=425)

Alt B.	Hemşire (1) (X±SS)	Ebe (2) (X±SS)	Hekim (3) (X±SS)	Toplam (X±SS)	F
F1	1.58±0.84	1.68±0.94	1.56±0.87	1.58±0.85	0.306
F2	3.52±1.76	3.81±1.58	3.01±1.67	3.48±1.74	2.787
F3	2.89±1.64	3.37±1.64	2.44±1.50	2.88±1.63	3.875*
Post hoc*** (1-2) p= 0.002					
F4	2.02±1.15	2.01±1.07	1.83±1.18	1.99±1.14	0.649
F5	2.89±1.61	3.54±1.45	2.40±1.60	2.89±1.61	6.107*
Post hoc*** (2-3) p= 0.014					
F6	3.43±1.74	4.02±1.61	2.91±1.75	3.42±1.74	4.885*
Post hoc*** (1-3) p= 0.038; (2-3) p= 0.023					
F7	3.41±1.74	3.95±1.73	2.43±1.66	3.34±1.77	10.26**
Post hoc*** (1-3) p= 0.001; (2-3) p= 0.002					
Toplam	2.56±1.07	2.87±0.98	2.21±1.17	2.55±1.09	4.492*
Post hoc*** (2-3) p= 0.001					

X=Mean, SS=Standart Sapma, F=OneWay ANOVA, *p <0,05; **<0.01. *****Çoklu karşılaştırmada Bonferroni testi kullanılmıştır.

Sağlık çalışanlarının iş güvenliğine ilişkin uygulamalardan memnuniyet durumları değerlendirildiğinde, en fazla çalışılan birim/servis/ünitede çalışmaktan (%65.4), çalışma ortamındaki kişiler arası ilişkilerden (%60) memnun oldukları belirlenmiştir. Memnun olmadıkları uygulamaların ise en fazla hemşire sayısının yeterliliği (%88.2) ve iş yükü (%84.9) olduğu belirlenmiştir.

İş Güvenliği Ölçeği toplam puan ortalaması ile çalışanların iş güvenliğine ilişkin uygulamalardan memnuniyet durumları arasında yapılan istatistiksel değerlendirmede, iş güvenliği uygulamalarından memnun olmayan sağlık çalışanları kurumdaki iş güvenliği düzeyini daha düşük değerlendirmişlerdir (p=0.000).

Tablo 3. Sağlık çalışanlarının iş güvenliğine ilişkin uygulamalardan memnuniyet durumları dağılımı (n=425).

İş güvenliğine ilişkin uygulamalar	n(%)	Memnun (X±SS)	n(%)	Memnun değil (X±SS)	t
Çalışma saatleri/ nöbetler	138(32.5)	2.92±1.16	287(67.5)	2.37±1.00	5.004*
Görev dağılımı	163(38.4)	3.06±1.11	262(61.6)	2.23±0.94	8.118*
İş yükü	64(15.1)	3.31±1.20	361(84.9)	2.42±1.01	6.310*
İş hızı	110(25.9)	3.08±1.14	315(74.1)	2.37±1.01	6.115*
Hemşire sayısı yeterliliği	50(11.8)	3.12±1.16	375(88.2)	2.47±1.05	3.985*
Hekim sayısı yeterliliği	181(42.6)	2.73±1.09	244(57.4)	2.42±1.06	2.976*
Hasta sayısı	91(21.4)	3.03±1.09	334(78.6)	2.42±1.05	4.872*
Çalışma ortamının donanımı ve dizaynı	155(36.5)	3.08±1.12	270(63.5)	2.25±0.94	8.081*
Çalışma ortamındaki kişiler arası ilişkiler	255(60.0)	2.83±1.09	170(40.0)	2.12±0.93	6.930*
Kullanılan araç-gereç	186(43.8)	2.99±1.08	239(56.2)	2.21±0.97	7.782*
Kullanılan temizlik malzemelerin kalitesi	105(24.7)	3.05±1.08	320(75.3)	2.39±1.04	5.638*
Kullanılan sarf malzemenin kalitesi	157(36.9)	3.01±1.05	268(63.1)	2.28±1.02	7.092*
Kişisel korucu malzemenin kalitesi	177(41.6)	3.07±1.00	248(58.4)	2.18±0.99	9.047*
Bu kurumda çalışıyor olmaktan	166(39.1)	3.03±1.12	259(60.9)	2.24±0.94	7.759*
Çalışılan birim/servis/ünitede çalışmaktan	278(65.4)	2.83±1.07	147(34.6)	2.02±0.91	7.800*
Sağlık güvenliği önlemleri	237(55.8)	2.99±1.04	188(44.2)	2.00±0.88	10.376*
Çalışan sağlık ve güvenlik politikaları	196(46.1)	3.08±1.04	229(53.9)	2.09±0.91	10.452*
Hasta kaldırma/taşıma sistemleri	142(33.4)	3.11±1.06	283(66.6)	2.27±0.99	8.059*
Çalışan güvenliğine yönelik eğitimler	207(48.7)	3.02±1.03	218(51.3)	2.10±0.94	9.582*
Güvenlik personeli davranışları	204(48.0)	2.97±1.03	221(52.0)	2.16±1.00	8.213*
İş kazası/ meslek hastalığı durumunda kurumun sorumluluk alması/desteği	217(51.1)	3.07±0.99	208(48.9)	2.01±0.90	10.457*

X=Ortalama, SS=Standart Sapma, t=Independent-Samples t-Test, *p <0.001.

TARTIŞMA

Araştırmamızda sağlık çalışanlarının İş Güvenliği Ölçeği toplam puan ortalaması 2.55±1.09 olarak bulunmuştur (Tablo 2). Ölçekten alınabilecek en düşük puanın "1", en yüksek puanın "6" olduğu düşünüldüğünde çalışanların kurumdaki iş güvenliğini düşük düzeyde değerlendirdiği söylenebilir. Bu ölçeği kullanan diğer araştırmalardaki toplam ölçek puan ortalamaları incelendiğinde; çalışmamızla benzer olarak Yeşiltaş ve arkadaşlarının çalışmasında 2.85±0.84 (Yeşiltaş ve Gül, 2021), Terzi ve arkadaşlarının çalışmasında 2.23±0,72 (Terzi ve ark. 2019), Bilgin ve arkadaşlarının çalışmasında 2.95±0.85 (Bilgin ve ark. 2019), Burunkaya ve arkadaşlarının çalışmasında 2.90±1.20 (Burunkaya ve ark. 2017) olarak rapor edilmiştir. Çalışmamızdan farklı olarak Karaer ve Özmen'in çalışmasında 3.47±0.72 (Karaer ve Özmen, 2016), Öztürk ve arkadaşlarının çalışmasında 4.05±1.01

(Öztürk ve ark. 2012), Gül ve arkadaşlarının çalışmasında ise 3.41±0.57 (Gül ve ark. 2020) olarak bildirilmiştir. Bu farklılıklar, kurumlarda iş güvenliğine ilişkin farklı uygulama ve politikaların izlendiğini düşündürmektedir. İş güvenliğine ilişkin belirli standartlar ve yönergeler olmasına rağmen kurumlarda benzer işliğin sağlanamaması altında yatan dinamiklerin araştırılması değerlidir. Çalışmamızda hekimlerin, kurumdaki iş güvenliği düzeyini diğer meslek guruplarına kıyasla daha düşük değerlendirdiği belirlenmiştir (Tablo 2). Ölçek alt boyutları ile yapılan istatistiksel değerlendirmede; Kazalar ve Zehirlenmeler, Malzeme, Araç ve Gereç Denet, Koruyucu Önlemler-Kurallar ve Fiziksel Ortam Uygunluğu alt boyutlarında da hekimler kurumdaki iş güvenliği düzeyini diğer meslek guruplarına kıyasla daha düşük değerlendirmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda da hekimlerin kurumlardaki iş

güvenliği düzeyini daha düşük değerlendirdiği rapor edilmiştir (Bilgin ve ark. 2019; Karaer ve Özmen, 2016; Öztürk ve ark. 2012).

Çalışmamızda sağlık çalışanlarının %32.2'sinin iş kazası geçirdiği belirlenmiştir (Tablo 1). Yapılan çalışmalara bakıldığında; Terzi ve arkadaşlarının çalışmasında bu oran %37.6 olarak bildirilirken (Terzi ve ark. 2019), Öztürk ve arkadaşlarının çalışmasında %30-34 arasında (Öztürk ve ark. 2012), Aygün ve Özvurmaz'ın çalışmasında %36.9 (Aygün ve Özvurmaz, 2020), Ata Yüzüğüllü ve arkadaşlarının çalışmasında ise %31 olarak bildirilmiştir (Ata Yüzüğüllü ve ark. 2018). Çalışma sonucumuz literatür ile benzerlik göstermektedir. Bu sonucun, çalışmaların benzer koşullarda yapılmış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmamızda çalışanların hemen hemen 1/3'ünün iş kazası geçirdiği düşünüldüğünde bu oranın hem çalışan sağlığı hem de maliyet açısından getireceği olumsuz sonuçlar düşündürücüdür. Zira sağlık hizmeti sektöründe hastanelerde iş kazası maliyetlerinin yüksek olduğu ve %52 gibi yüksek bir oranda mali yük getirdiği bilinmektedir (Öztürk ve ark. 2012).

Bu çalışmada sağlık çalışanlarının %70.6'sının kurumdaki İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu'ndan haberdar olduğu ve %47.3'ünün hasta ve çalışan güvenliğine ilişkin tebliği okuduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Yapılan bir çalışmada sağlık çalışanlarının tebliği okuma oranı %20 olarak bildirilirken (Terzi ve ark. 2019) başka çalışmalarda bu oran %46 (Akkaya ve Atay, 2018) ve %54 (Öztürk ve ark. 2012) olarak bildirilmiştir. Çalışma sonucumuz literatür ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuç, sağlık çalışanlarının yaklaşık yarısının iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin hak ve sorumluluklarının bilincinde olduğunu düşündürmektedir. Çalışan güvenliğine ilişkin tebliğ ile sağlık kurum ve kuruluşlarında hasta ve çalışan güvenliği ile ilgili risklerin azaltılması, iş güvenliği kültürünün geliştirilmesi, iş güvenliğine ilişkin uygun yöntem ve tekniklerin belirlenmesi ve yaygınlaştırılması, iş güvenliği anlamında nitelikli çalışanın ve farkındalığın artırılması amaçlanmaktadır (Öztürk ve ark. 2012; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2009). Fakat çalışmamızda sağlık çalışanlarının yarısından fazlasının bu tebliği okumadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, sağlık çalışanlarının güvenlik kültürü ve iş güvenliğinin önemi konusunda eksiklikleri olduğu ve konuyla ilgili çalışmalar yapılması gerekliliği sonucunu ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda sağlık çalışanları tarafından iş kazasına neden olan faktör olarak en fazla "iş yetiştirmek için acele etmek" faktörü bildirilmiştir (%50.6) (Tablo 1). Yapılan bir çalışmada iş kazasına en fazla neden olan faktörler; çalışma saatlerinin uzun olması, çalışanların yeterli sayıda olmaması ve nöbet sayısının fazla olması olarak bildirilmiştir (Dikmen ve ark. 2014). Bir başka çalışmada ise sağlık çalışanlarının çok yoğun çalışması, hasta sirkülasyonunun oldukça hızlı olması nedeniyle aceleci davranılması iş kazasına neden olan öncü nedenler arasında gösterilmiştir (Kurttekin ve Taçgın, 2019). Genel olarak bildirilen iş kazası nedenlerine bakıldığında çalışma koşullarındaki sorun ve aksaklıklar

iş kazalarının temel nedeni olarak görülmektedir. Sağlık çalışanlarının haftanın 7 gün 24 saat hizmet verdiği hastane ortamında çalışma koşullarında düzenlemeye gidilmesinin iş kazalarını azaltmada doğrudan olumlu etkisi olacağı düşünülmektedir.

Çalışma sonuçlarımıza göre, çalışanların iş güvenliğine ilişkin uygulamalardan memnuniyet durumları değerlendirildiğinde, en fazla çalışılan birim/servis/ünitede çalışmaktan (%65.4), çalışma ortamındaki kişiler arası ilişkilerden (%60) memnun oldukları belirlenmiştir. Memnun olmadıkları uygulamaların ise en fazla hemşire sayısının yeterliliği (%88.2) ve iş yükü (%84.9) olduğu belirlenmiştir. İş güvenliği uygulamalarından memnun olmayan sağlık çalışanları kurumdaki iş güvenliği düzeyini daha düşük değerlendirmişlerdir (Tablo 3). Yapılan bazı çalışmalarda da çalışmamızla benzer sonuçlar rapor edilmiştir (Burunkaya ve ark. 2017; Karaer ve Özmen, 2016). Yapılan bir çalışmada iş güvenliği ile iş memnuniyeti arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptandığı rapor edilmiştir (Bilgin ve ark. 2019). Bir diğer çalışmada sağlık çalışanlarında ki iş memnuniyeti durumunun çalışılan işin fiziki koşulları ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Ünsar ve ark. 2006). Tüm sektörlerde olduğu gibi hastanelerin başarısı da çalışanlarının memnuniyetine bağlı olarak artmaktadır. Özellikle iş güvenliği hizmetlerinin etkin sağlanabilmesi, çalışan güvenliğine ilişkin uygulamalardan memnuniyetin artması ile doğrudan ilişkilidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlü Yönleri

Araştırma, tek bir ilde tek bir hastanenin sağlık çalışanları ile gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle araştırma bulgularının evrenin tamamına genellenemeyecek olması araştırmanın sınırlılığdır. Araştırmada iş ile ilgili memnuniyet durumunun iş sağlığı güvenliğini etkilediği net bir şekilde ortaya konmuştur. Bu da araştırmanın güçlü yanındır.

SONUÇ

Çalışmamız sonuçlarına göre çalışmanın yürütüldüğü hastanede iş güvenliğinin yeterli düzeyde olmadığı ve çalışanların, iş güvenliğine ilişkin uygulamaların büyük çoğunluğundan memnun olmadığı belirlenmiştir. Kurumdaki yetersiz iş güvenliğinin nedenlerinin araştırılması, bunlara ilişkin strateji geliştirilmesi ve izlenmesi önem arz etmektedir. Yapılacak olan düzenlemeler için çalışanların görüş ve önerilerinin alınmasının, çalışanların bu uygulamalardan memnuniyet düzeyini de artıracığı düşünülmektedir.

Teşekkür

Yazarlar, çalışmaya katılan tüm sağlık çalışanlarına teşekkür etmektedir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar tarafından herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yazar Katkıları

Plan, tasarım: CYK, AÖ; Gereç, yöntem ve veri toplama: CYK, AÖ, LÖ; Analiz ve yorum: CYK; Yazım ve eleştirel değerlendirme: AÖ, CYK.

KAYNAKLAR

- Akkaya, G., ve Atay, S. (2018). Hastanede Çalışan Hemşirelerin İş Güvenliği. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(1), 59–64.
- Ata Yüzüğüllü, D., Aytaç, N., ve Akbaba, M. (2018). Bir üniversite hastanesinin yoğun bakım ünitesi hemşirelerinde yaşam kalitesi, iş kazaları ve vardiyalı çalışmanın etkileri. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(1), 99–107. <https://doi.org/10.31832/smj.381197>
- Aygün, G., ve Özvuramaz, S. (2020). Sağlık Çalışanlarının Yaşadığı İş Kazası ve İlişkili Faktörler. *Medical Sciences (NWSAMS)*, 15(4), 123–132. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2020.15.4.1B0096>
- Bayer, E., ve Günal, D. (2018). Hemşirelerin iş sağlığı ve güvenliği algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(25), 503–519. <https://doi.org/10.20875/makusobed.440607>
- Bilgin, S., Yalçınöz Baysal, H., ve Hendekçi, A. (2019). Hastanede Çalışan Sağlık Personelinin İş Sağlığı ve Güvenliğine Yönelik Görüşleri İle İş Doyumlarının Belirlenmesi. *Sağlık ve Toplum*, 29(2), 43–49.
- Burunkaya, B., Topal, K., Erdoğan, G., ve Gereklioğlu, Ç. (2017). Sağlık Çalışanlarının Çalışan Güvenliği Uygulamalarından Memnuniyetleri ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Hakkındaki Bilgi Düzeyleri. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 13(1), 1–17.
- Dikmen, A. U., Medeni, V., Uslu, İ., Altun, B., ve Aycan, S. (2014). Ankara'da Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Sağlık Personelinin Geçirdiğini İfade Ettiği İş Kazalarının Değerlendirilmesi. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 14(53).
- Erdoğan, S., Nahcivan, N., ve Esin, M. (2020). *Hemşirelikte Araştırma* (4th ed.). Nobel Tıp Kitabevleri.
- Gül, A., Özalp, Ş., ve Işık Andsoy, I. (2020). Sağlık Kurumlarında İş Güvenliğinin Değerlendirilmesi. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 51(1), 35–39. <https://doi.org/10.16948/zktipb.411568>
- Gürer, A. (2018). Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Güvenliği. *Journal of Health Services and Education*, 2(1), 9–14. <https://doi.org/10.26567/JOHSE.2018142107>
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Pub. L. No. 6331 (2012). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm>
- İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, (2012). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16909veMevzuatTur=9veMevzuatTertip=5>
- Joint Commission International. (2017). *Joint Commission International accreditation standards for hospitals: Including Standards for Academic Medical Center Hospitals* (6th ed.).
- Karaer, G., ve Özmen, D. (2016). Sağlık Çalışanlarının İş Güvenliği: Devlet Hastanesi Örneği. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 8(4), 306–316. <https://doi.org/10.5336/nurses.2015-47498>
- Kurttekin, A., ve Taçgın, E. (2019). Sağlık Hizmetlerinde İş Kazaları ve Kesici-Delici Alet Yaralanma Araştırmaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 17(2), 135–182.

- Öztürk, H., ve Babacan, E. (2012). Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: Hastanede Çalışan Sağlık Personeli İçin İş Güvenliği Ölçeği. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(1), 36–42.
- Öztürk, H., Babacan, E., ve Özdaş Anahar, E. (2012). Hastanede Çalışan Sağlık Personelinin İş Güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(4), 252–268.
- Sevinç, H., Bozkurt, E., ve Eroğlu Sevinç, D. (2016). Ekonomik Gelişmişlik Göstergesi Olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 5(4), 1–11.
- Solmaz, M., ve Solmaz, T. (2017). Hastanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 147–156.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2009). *Sağlık Kurum Ve Kuruluşlarında Hasta Ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanması Ve Korunmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğ*.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). *Sağlıkta Kalite Standartları*. <https://shgmkalitedb.saglik.gov.tr/Ekleri/41258/0/sksha-stane-seti-s-61--09082021pdf.pdf>
- Terzi, B., Polat, Ş., Azizoğlu, F., Ateş, N., Güngörmüş, E., ve İşsever, H. (2019). Hemşirelerde İş Güvenliğinin Bazı Değişkenler Yönünden İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(3), 260–267. <https://doi.org/10.22312/sdusbed.550059>
- Ünsar, S., Taştan, İ., Ünsar, S., ve Dindar, İ. (2006). İş Tatmin Düzeyleri ve Etkileyen Etmenler: Sağlık Sektöründe Bir Alan Araştırması. *Verimlilik Dergisi*, 2(1), 131–134.
- Yavuz, Ş., ve Gür, B. (2021). Sağlık Kurumlarında Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Algı Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(68), 962–974.
- Yeşiltaş, A., ve Gül, İ. (2021). Sağlık Çalışanlarının İş Güvenliği Düzeyinin İncelenmesi. *Nobel Medicus*, 17(2), 118–126.